

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' juni 1988, 8e jaargang nr. 2

Bij de voorpagina

Bronk 1953. "Rejje op 't kesjtjel ién Riékelt". Op de voorgrond duidelijk herkenbaar v.l.n.r. Zjo Wiche, Bèr Smets, Marieke Houben, Frans van de Weerd.

Voorwoord redactie

"Groete Bronk" 1988. De redactie van Grueles feliciteert Zjêf Clermont, koning van de Schutterij van Gronsveld en Mieke Pinckaers-Dassen, zijn koningin.

Dit nummer staat natuurlijk volledig in het teken van de "Groete Bronk". Bijna alle artikelen, hebben hiermee te maken. De sectie Historie geeft de geschiedenis van een huis in Gronsveld waarin maar liefst twee keizers gewoond hebben. Veel aandacht voor bier in dit nummer en veel foto's die met de Bronk te maken hebben.

Pinkstermaandag zijn vijf belangrijke plaatsen in de schutterij uitgegeven:

- Biélmaan (van Frans van de Weerd): Jan Huits, voor f 12.000,--
- Luitenaant vaan de Roej (van Pieke Waber): Bèr Waber, voor f 500,--
- Luitenaant-Kerteermèster (van Door van de Weerd): Theo van de Weerd, voor f 8.000,--
- Adjudaant vèndeldräger sjöttevèndel (van Piet Mingels): Piet Daemen, voor f 4.100,--
- Kaptejn-adjudaant vaan de küning (van Bèr Dassen): Lor Nelissen, voor f 4.500,--.

Ook zij worden gefeliciteerd.

Minder goed nieuws: de schuttemis op Bronkmaandag kan deze keer helaas niet uitgezonden worden via de kabel. De nieuwe mediawet laat het niet toe.

Overigens is dit nummer in nóg een opzicht bijzonder: er is ditmaal geen artikel van Gus. De trouwe lezers van Gus hoeven echter niet te wanhopen: Gus heeft weer nieuwe stukken zo goed als klaar.

Verder wenst de redactie u veel Bronk- en leesplezier.

De Redactie

"De Kyzer"

In haar lange geschiedenis heeft onze schutterij op diverse plaatsen haar sporen achtergelaten. Een daarvan betreft de naamgeving van een pand, dat voor generaties Gronsveldenaren en Rijksholtenaren een begrip was en nog steeds is: De Kyzer. Het is daarom wellicht onnodig om nader aan te geven waar het huis met deze naam gelegen is, maar voor de lezer die minder goed in Gronsveld bekend is: bedoeld worden de panden Rijksweg 79 en 81, die vroeger een geheel vormden. Dit huis is een van de oudste gebouwen van Gronsveld met een historie die op sommige momenten nauw verbonden was met gedenkwaardige gebeurtenissen in de geschiedenis van de Schutterij. Vandaar dat het op zijn plaats lijkt om in dit jaar van de Grote Bronk een verhaal te wijden aan het ontstaan en de historie van De Kyzer.

Op 25 april 1698 koopt, ten overstaan van notaris Christiaan Brouwers te Maastricht, Johannes Ludovicus Graven een weide gelegen te Gronsveld, waarvan de grenzen in de akte als volgt worden aangegeven: "teegens de Putsteeg, reijngenoot nae sonnenopganck de straete achter het dorp omgaende, ten onderganck de Dorpsstraete, naer middagh de Veldstraete, ten andere zijden Hubert Dupuits". Een beschrijving van de omvang en begrenzingen van het perceel, die ons nogal lyrisch in de oren klinkt, maar die niets anders bedoelt te zeggen dan dat de weide was gelegen tegenover de huidige Stationsstraat ("Putsteeg"), dat zij grensde in het oosten (nae sonnenopganck) aan de huidige Mgr. Willigersstraat, in het westen (nae onderganck) aan de hedendaagse Rijksweg, in het zuiden (naer middagh) aan de huidige Holegracht en ten noorden aan de toenmalige woning van Hubert Dupuits.

Het pand anno 1988.

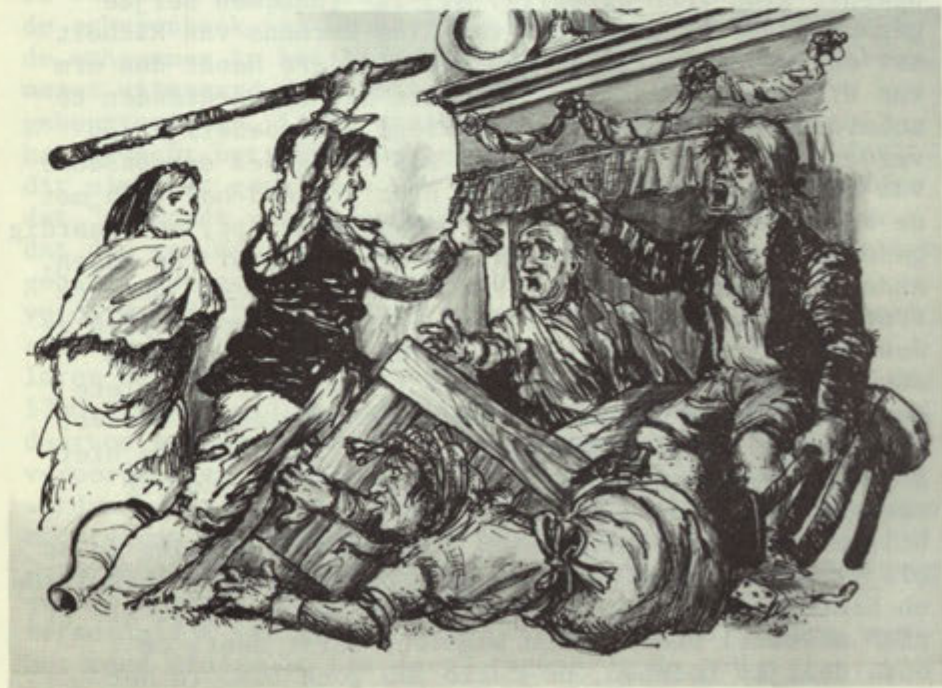
In de koopovereenkomst wordt nadrukkelijk vermeld dat de weide een leengoed is en als zodanig belast was met een jaarlijkse "aen 't hooghgraeffelijck leenhof Gronsfelt" te betalen geldbedrag. Over een reeds bestaande bebouwing van het perceel wordt in de akte niet gerept. Dit houdt in dat de grond ten tijde van de verkoop naar alle waarschijnlijkheid onbebouwd was, te meer daar in het vervolg van de akte wordt gesproken van het voornemen van de koper "aenstondts" op het perceel te gaan bouwen. Met vrij grote zekerheid kunnen we dan ook aannemen dat het huis in de jaren 1698/1699 gebouwd is. Johannes Ludovicus Graven, de eerste bewoner van het pand, is schepen en secretaris van Slenaken. Hij overlijdt op 21 januari 1727. Na verloop van tijd komt het huis in bezit van zijn oudste zoon Guillielmus. Deze laatste is notaris te Gronsveld en houdt in het pand kantoor. Als Guillielmus in 1754 sterft, wordt het gebouw in de beschrijving van zijn nalatenschap betiteld als: "huys en hof gelegen binnen Gronsfeldt tegens den witten

put, reyngenoot oost de straete achter het dorp omloopende, zuyd de ooslinger straat nu genaemd de veltstege, west de dorpstraat en nord Hubert Dupuis, weesende een groot leen". Het huis blijkt als leen belast te zijn met 10 stuivers, te betalen "aen den Landtheer" (de graaf). Tot slot, maar niet onbelangrijk, wordt vermeld dat het huis in het dorp "Deumenshof" genoemd wordt. Uit naspeuringen blijkt dat deze benaming van het gebouw nog tot ver in de 19e eeuw gebruikt wordt. Zelfs in deze eeuw waren er nog ouderen die zich deze naam wisten te herinneren.

Hoe is de naam van Deumenshof te verklaren? Hiernaar kunnen we slechts gissen. Een mogelijkheid is dat het huis vanaf de bouw in 1698/1699 tot 1754, of gedurende een aantal jaren tijdens deze periode, verhuurd is geweest aan een zekere Deumens. De familienaam Deumens kwam inderdaad in Gronsveld voor, maar we hebben hem alleen aangetroffen in stukken uit de 17e eeuw (1648/1649). Na 1700 komen we de naam Deumens niet meer tegen, hetgeen deze hypothese zeer onwaarschijnlijk maakt.

Veel meer valt te zeggen voor de volgende mogelijkheid. Alhoewel vaststaat dat het perceel in 1698 onbebouwd was, is het zeer wel mogelijk dat het te bebouwen perceel zelf in de volksmond Deumenshof genoemd werd. Het is immers hedentendage in Gronsveld nog gebruikelijk om bepaalde stukken grond aan te duiden met namen van reeds lang verdwenen hofsteden zoals "de Veldhof" en "de Panhof". Ditzelfde kan zich in die tijd hebben voorgedaan: terwijl de oorspronkelijke hofstede al lang verdwenen was, duidde men het perceel, waarop de hof gestaan had, nog steeds aan met de naam Deumenshof. Deze benaming ging van lieverlee over op het in 1698/1699 opgetrokken gebouw. Hoe het ook zij, in 1754 draagt het huis de naam Deumenshof en is in bezit van Guillielmus Graven. Op 30 juni 1756, twee jaar na het overlijden van Guillielmus, wordt het huis eigendom van Franciscus Antonius, de jongste broer van Guillielmus. Deze Franciscus is professor in de filosofie te Leuven. Omdat hij voor zijn werk in Leuven verblijft, is het huis voor hem kennelijk van weinig nut. Al vrij snel, op 24 april 1759, verkoopt hij het pand dan ook aan Machiel Schrijnemaekers.

De nieuwe eigenaar van de Deumenshof zijn we al in eerdere afleveringen van Grueles tegengekomen. Hij is de zoon van de weduwe Schrijnemaekers, die in 1757 werd geconfronteerd met een inbraak in haar huis op de hoek (huidige) Hennemettenstraat/Broekstraat (Grueles, jaargang 6, (1986) nr.1 blz.4) en waar een jaar later, in 1758, een schaap werd gestolen (Grueles, jaargang 7, (1987) nr.1 blz.31). Machiel is schepen van het graafschap Gronsveld. Op 22 februari 1756 is hij getrouwd met Maria Catharina Bemelmans. Na hun huwelijk heeft het paar gewoond op de hoek (huidige) Hennemettenstraat/Rijksweg (zuidzijde). Vermoedelijk direct nadat Machiel Schrijnemaekers de Deumenshof heeft gekocht en aldaar met zijn gezin zijn intrek heeft genomen, gaat het pand dienst doen als herberg. Met vrij grote zekerheid kan worden aangenomen dat 1759 het jaar is waarin het huis de bestemming krijgt die het vrijwel ononderbroken tot de dag van vandaag

heeft gehad, namelijk die van dorpscafé. Van vóór 1759 zijn ons althans geen feiten bekend waaruit blijkt dat het pand die functie reeds eerder zou hebben vervuld. Machiel beleeft een niet al te gelukkige start met zijn nieuwe zaak. De Deumenshof is nog geen drie weken in zijn bezit, of hij wordt geconfronteerd met "slaegerij en gevecht" in de herberg. Processtukken van de schepenbank van het graafschap Gronsveld getuigen hiervan. Op zondagmiddag 13 mei 1759 is het vrij druk in de Deumenshof. Naast inwoners van Gronsveld zijn er veel gasten uit Eckelrade, Maarland en Sint-Geertruid aanwezig. Rond vijf uur in de namiddag zijn Machiel, zijn broers Claes en Peter en verder Jacobus Houben werkzaam in de keuken. Plotseling horen zij iemand roepen: "Daer is gekraekeel in de camer". Inderdaad klinkt uit de naast de keuken gelegen gelagkamer lawaai. Als zij daar binnengaan zien zij Leonardus Frambach en Lins Hermans van Rijckholt, en Willem Bemelmans van Eckelrade "met opgeheven stocken" tegenover elkaar staan. Machiel bedenkt zich geen ogenblik. Hij is "tusschen beide gegaen en heeft den stock van Lins Hermans van Richolt met ene handt vastgepakt en met d'andere handt den arm van Willem Bemelmans". Aldus weet hij de vechtenden te scheiden. De ruzie lijkt bijgelegd. Vermoedelijk zou verder ook niets gebeurd zijn als "Johannes schoonsoone van Jan Debije tot Eckelrade" niet gemeend had zich met de ruzie te moeten bemoeien. Johannes grijpt, merkwaardig genoeg, zijn dorpsgenoot Willem Bemelmans bij de haren. Anderen slagen erin hen uit elkaar te houden. Johannes rent dan naar buiten en roept: "honsvot, kome buyten de deure." Waarom Johannes zich zo kwaad maakt op zijn dorpsgenoot blijkt als hij vervolgens "seer in colere geraeckt" tegen omstanders zegt: "dat is eenen honsvot die in eene compagnie questie maeckt", en "het is niet gepermitteert eenen weert sijne gelagh schanden te maecken."

Willem Bemelmans gaat echter niet op de uitdaging in en blijft binnen. Inmiddels hebben ook anderen van Eckelrade en Sint-Geertruid zich met de "questie" bemoeid. Als zij zich allemaal naar buiten begeven, barst daar, om onduidelijke redenen, de ruzie pas goed los. In het

gevecht dat volgt, wordt Johannes "ter aerde nedergeslaegen". Machiel zou later tijdens het proces voor de schepenbank getuigen dat Johannes "een groot gat off wonde int hoofd hadde becomen waer uijt veel bloets storte". Als hij op de grond ligt "sijn immediate noch stockslaeghen van anderen op dito Johannes gevolgt". Arnoldus Claessens van Eckelrade wordt door Christiaan Duyssens van Sint-Geertruid "ter aerde nedergeslaegen" nadat eerst "door de tegenparthije de stock van voorschreven Claessens in stucken gehouwen" is. Ook hij is "zeer bloeyende aen sijn hoofd". De ruzie in en buiten de Deumenshof heeft inmiddels voor heel wat opschudding in het dorp gezorgd. Omwonenden hebben gerechtsbode Adam Goessens gewaarschuid, die snel ter plaatse is. Hij slaagt erin een einde te maken aan het gevecht en arresteert Christiaan Duyssens, Joris van den Bergh en Willem Bemelmans, die door de omstanders worden aangewezen als degenen die de slagen aan de gewonden hebben toegebracht.

De volgende dagen wordt de ruzie tijdens een proces voor de schepenbank van Gronsveld uitgebreid behandeld. Waar de schepenen in het bijzonder belangstelling voor hebben, naast uiteraard de juiste toedracht van de gebeurtenissen, is de vraag of ook Gronsveldenaren bij het gevecht betrokken waren. De getuigen verklaren dat dit niet het geval was. Zo getuigt Peter Schrijnemaekers dat "nyemandt van Gronsfeldt stocken heeft gehadt maer dat die van den bergh alle off meestendeel stocken hebben gehadt". De gearresteerden worden tot geldboeten veroordeeld. Betalen doen ze echter niet, want ze slagen erin om uit hun voorarrest te ontsnappen. De schepenen laten het er niet bij zitten en een jaar later, op 28 mei 1760, kunnen zij het geld innen tijdens een speciaal daartoe gehouden zitting van de schepenbank. De veroordeelden laten zichzelf echter niet zien: de boeten worden betaald door familieleden. Machiel Schrijnemaekers ondervindt van het gebeurde kennelijk geen schade. De Deumenshof wordt in de jaren die volgen, als dorpsherberg een belangrijk trefpunt voor jong en oud. Dit zal vermoedelijk een gevolg zijn geweest van de ligging van het pand midden in het dorp, tegenover de put.

Uit het huwelijk van Machiel met Maria Catharine Bemelmans worden acht kinderen geboren. Een aantal van hen zou later nog van zich doen spreken. Zo wordt de op een na oudste, Christianus, priester. Tijdens de, met name op godsdienstig gebied voor onze streken zeer moeilijke, Franse Tijd wordt hij pastoor van Gronsveld en Rijckholt. Hij bekleedt deze functie van 1798 tot zijn dood in 1822. In die jaren is hij voor onze dorpsgemeenschappen van grote betekenis geweest. Uit aantekeningen uit het parochie-archief van Gronsveld citeren wij: "De heer Schrijnemaekers oefende zijn jurisdictie uit met levensgevaar, las de H. Mis op afgelegen plaatsen en werd door de overgrote menigte van parochianen aangehangen. Gronsveldenaren van geboorte en in familiebetrekking met de meeste inwoners op wie hij zeer veel invloed uitoefende en tevens zeer in aanzien bij de burgerlijke overheid te Maastricht, bewees hij vele diensten aan de gemeente, legde vele geschillen bij en was de vader der inwoners." Tot zover een indruk van Christiaan Schrijnemaekers, wiens naam we overigens herhaaldelijk tegenkomen in geschriften uit die tijd. Een andere telg uit het gezin Schrijnemaekers, die nog van zich zou laten horen, is Johannes, de vierde zoon. Vader Machiel zal zware tijden hebben doorgemaakt toen Johannes in 1783 voor de schepenbank van Gronsveld terechtstond op beschuldiging van doodslag. Slachtoffer was Nicolaes Theunissen uit Amby. In een van de volgende afleveringen van Grueles zal uitgebreid op deze gebeurtenissen worden teruggekomen. Als jongste van de acht kinderen van Machiel en Maria Catharina wordt op 31 maart 1771 Hubert geboren. Hubert zou voor de geschiedenis van zijn geboortehuis van grote betekenis zijn. Reeds van jongsaf aan is hij actief lid van de schutterij. Een schutterij overigens, die in die laatste decennia voor de Franse Tijd een ware bloeiperiode doormaakt (in Grueles, jaargang 4, (1984) nr.2 blz. 67 werden processie en schutterij van die jaren beschreven). In 1790, op negentienjarige leeftijd, schiet Hubert de vogel af en wordt koning. Een jaar later slaagt hij er opnieuw in de koningseer te behalen. Voor het goede begrip dient vermeld te worden dat de schutterij in die

tijd elk jaar uittrok en dat ook ieder jaar op de vogel geschoten werd.

We kunnen ons voorstellen dat de Bronk van 1792 door de familie Schrijnemaekers in de Deumenshof met grote spanning tegemoet werd gezien. Op die bewuste Pinkstermaandag van het jaar 1792 stelt Hubert echter niemand teleur: hij schiet voor de derde achtereenvolgende maal de vogel af en wordt keizer. Het keizerschap van Hubert Schrijnemaekers is vastgelegd op een plaat met chronogram. In een chronogram (zie ook Grueles, jaargang 5 (1985) nr.2 blz.76) vormt de som van de Romeinse cijfers in de tekst het jaartal waarop de spreuk (en dus het koning- of keizerschap) betrekking heeft. Het chronogram op de keizersplaat van Hubert Schrijnemaekers luidt als volgt: DetULit aUgUstUs nUnCest faCtUsqUe trIUMphos. Dit betekent: "Heeft triomf behaald en is keizer geworden."

De keizersplaat van Hubert Schrijnemaekers. Het chronogram geeft 1792.

Naast zijn activiteiten voor de schutterij laat Hubert zich ook op andere gebieden van het maatschappelijk leven niet onbetuigd. Hij wordt schepen van het graafschap Gronsveld en (na de komst van de Fransen) wethouder van de gemeente Gronsveld. Hubert is tevens ambtenaar van de burgerlijke stand.

Zijn moeder heeft dit alles niet mogen meemaken: reeds in 1789 is zij overleden. Vader Machiel sterft in 1801. Op dat moment wonen nog twee van de acht kinderen in de Deumenshof: Hubert en zijn zuster Maria Elisabeth. Beiden worden in 1801 eigenaar van het pand. Als Maria Elisabeth in 1802 trouwt en het huis verlaat, verkoopt zij haar helft aan Hubert die daarmee het pand volledig in zijn bezit krijgt.

Van deze verkoop zelf zijn geen schriftelijke bewijsstukken teruggevonden. Wel wordt de verkoop genoemd in een akte uit 1846, waarin Maria Elisabeth nog een aantal zaken met de kinderen van de dan inmiddels (in 1837) overleden Hubert regelt. Aan deze akte zou verder geen aandacht zijn besteed, ware het niet dat Maria Elisabeth daarin verklaart dat zij "bereids vroeger en over meer dan dertig jaren aan nu wijlen haren broeder Hubertus Schrijnemaekers heeft verkocht de helfte van een huis genaamd de Keizer met schuur, stallingen, tuin en weide gelegen te Gronsveld, metende tezamen drie en vijftig roeden tien ellen..." Uit deze passage blijkt dat het pand reeds in het begin van de 19e eeuw de naam "De Keizer" draagt. Of Hubert het huis, dat tot dan toe Deumenshof genoemd werd, bewust heeft omgedoopt in De Keizer zullen we waarschijnlijk nooit weten. Een andere mogelijkheid is namelijk, dat het pand na die bewuste Pinkstermaandag 1792 in de volksmond gaandeweg De Keizer is gaan heten, in navolging van zijn bewoner die voor de rest van zijn leven in het dorp als "kyzer" zou worden aangesproken.

In ieder geval blijkt uit het voorgaande dat de naam De Keizer afkomstig is van het keizerschap van Hubert Schrijnemaekers in 1792.

Hubert trouwt in 1804 met Maria Cornelia Jacquet, afkomstig van Veltwezelt. Vanaf dat moment zijn zij de

bewoners van De Keizer. Uit het huwelijk zouden acht dochters en een zoon geboren worden. Hubert Schrijnemaekers is de laatste keizer van voor de Franse Tijd. De komst van de Fransen in 1794 is ook voor de schutterij niet zonder gevolgen gebleven. Jarenlang hebben de activiteiten stilgelegen. In 1803 trekt de schutterij weer uit, vermoedelijk voor het eerst sinds 1794. Dit heeft waarschijnlijk te maken gehad met het feit dat, na de overeenkomst tussen Napoleon en de Paus in 1802, de godsdienst weer openlijk uitgeoefend mocht worden. De Bronkprocessie volgt in 1803 weer haar aloude route van voor de Franse Tijd, dus via Eckelrade. Datzelfde gebeurt in 1810. Over de tussenliggende jaren is niets bekend. Blijkens de "Rekening van de ontvangst en uijtgif van Sint-Sebastianus Broederschap, den 24 juny 1810" draagt Hubert Schrijnemaekers in dat jaar, samen met "d'heer majoor", zorg voor de "musicanten" en "trömpetters", die bij gebrek aan een harmonie buiten het dorp gehuurd moeten worden (Heugem, Maastricht, Eijsden). Tevens zorgt "den keijzer" ervoor dat door de schutters geschoten kan worden: hij levert "32 pont polfer" aan de schutterij. In 1829 wordt in diezelfde "Rekening" vermeld dat "aan de Keizer voor eenen muzikant 1 nagt logement" 15 stuivers betaald zijn. Hieruit blijkt dat het pand De Keizer in die jaren tevens dienst doet als gelegenheid waar reizigers of andere bezoekers van het dorp kunnen overnachten.

Op 21 januari 1837 sterft Hubert. Onder de nagelaten goederen wordt het pand beschreven als: "53 aren, 17 centiaren huis, tuin en weijde gelegen te Gronsveld, palende oost, west en zuid de straat, en noord Theodorus van de Weerth" (akte van 17 juli 1837). De keizer wordt met schutterseer begraven. Althans, zo mogen we afleiden uit de "Uytgaaft voor het Broederschap St. Sebastianus binnen Gronsveld den 30 januari 1837". Daarin lezen we, dat "den 21 januari" een bedrag van 2 gulden en 15 stuivers is besteed "aan polfer voor het begraffenis van den Keijzer Hubert Schrijnemaekers zaliger".

Om even het tijdsbeeld te schetsen: de Franse Tijd is inmiddels al weer 20 jaar geleden. Onze streken zijn in die dagen (1830-1839) betrokken bij de strijd die uiteindelijk, in 1839, zou leiden tot de scheiding van

België en Nederland. Nadat de Gronsveldenaren en Rijckholtenaren zich vanaf 1830 Belgen mochten noemen, behoren ze in 1839 weer tot Nederland. De economische omstandigheden zijn slecht. De welvaart stijgt of daalt bij goede danwel slechte oogstjaren. Het is doorgaans armoede troef. Op alle gebied is de bevolking gedwongen de tering naar de nering te zetten. Tegen die achtergrond komt het niet vreemd voor dat men zich ook beperkt in de viering van de Bronk. In plaats van ieder jaar trekt de schutterij nog maar eens in de twee jaar uit. Het wordt dan nog geen Grote Bronk genoemd, maar een eerste aanzet tot onderscheid tussen "grote" en "kleine" Bronk is er. Later, na 1850, zou men overgaan tot een vierjaarlijkse cyclus, een situatie die we tot de dag van vandaag kennen.

Door het keizerschap van Hubert Schrijnemaekers is het huis De Keizer in die eerste helft van de vorige eeuw de plaats gaan vormen waar belangrijke vergaderingen van de schutterij gehouden worden. Deze functie blijft De Keizer ook na de dood van Hubert vervullen. Om een voorbeeld te noemen: in 1840 is De Keizer de plaats waar de toenmalige majoor afstand doet van zijn functie. Deze gebeurtenis is door de secretaris als volgt opgetekend: "Heden den vieren twintigste des maand mei achtienhonderd veertig heeft den Weledelgestrenghe Heer Johannes Wilhelmus Lebens in het huis of woning van Mejuffvrouw, de weduwe Hubertus Schrijnemaekers, gelegen te Gronsfeld, om twaalf ure 's middags zijne vrijwillige demissie genomen als major van de Schutterij van Gronsfeld, genoemd Sint Sebastianus Broederschap." Nog geen twee jaar later, in februari 1842, krijgt de schutterij een kolonel als hoogste officier. De benoeming vindt plaats in De Keizer: "Op zondag den twintigsten februarij Achttien Honderd-en-twee-en -veertig, om half vijf uren nadmiddag in het logement van Madame, de weduwe van wijlen Hubertus Schrijnemakers te Gronsfeld, is den weledelgestrenghe Heer, den Heer Leonardus Hendrikus Alphonsus Christianus Bemelmans door alle officieren, onderofficieren, de leden der Harmonie, sappeurs, grenadiers, en alle lidmaten van de roemwaardige schutterij van Gronsfeld, die aldaar tegenwoordig waren, met eenparige stemmen benoemd

geworden tot Colonel van gemelde roemwaardige schutterij van Gronsfeld, gedurende zijn weledelen gestrengten verblijf op deze aarde." Waaronder overigens in 1842 een kolonel wordt benoemd, is niet bekend. Dat het in 1842 een bijzonderheid gevonden wordt, blijkt uit het feit dat bij deze gelegenheid een speciale "kolonelsplaat" is gemaakt.

De kolonelsplaat van Leonardus Bemelmans uit 1842.

Na de dood van Hubert Schrijnemaekers in 1837 zouden Gronsveld en Rijckholt niet lang op een nieuwe keizer hoeven te wachten. Sterker nog, het pand De Keizer zou vrij snel nadien wederom een keizer als bewoner binnen zijn muren hebben. De enige zoon van de oude keizer, treedt in de voetsporen van zijn vader, Michael Hubert (hij zou verder, evenals zijn vader, Hubert genoemd worden), is op 28 juli 1817 geboren. Zijn vader heeft het niet meer mogen meemaken dat Hubert in 1840 koning van de schutterij wordt: "Den 8ste Junij 1840, zijnde Pinksmaandag heeft den heer Hubertus Schrijnemaekers den

vogel van de Roemwaardige Schutterij van Gronsveld afgeschoten, en is hij koning voor 2 jaren van meergemelde Schutterij." Nadat hij deze prestatie in 1842 herhaald heeft, schiet Hubert in 1844 voor de derde achtereenvolgende keer de vogel af en wordt hij keizer. Ter herinnering aan deze gebeurtenis worden een keizersplaat en een keizersvaandel vervaardigd. De plaat is tot de dag van vandaag bewaard gebleven. Het vaandel is tot het begin van de jaren '20 van onze eeuw in de schutterij megedragen. In 1927 verkeert het keizersvaandel in zo'n slechte staat dat het aan restauratie toe is. Vanwege geldgebrek is het daar nooit van gekomen. Het vaandel, dat de herinnering levend had moeten houden aan het keizerschap van Hubert Schrijnemaekers in 1844, is verloren gegaan.

Was 1844 in de geschiedenis van het pand De Keizer een gedenkwaardig jaar; 1846 is zeker zo belangrijk geweest. In dat jaar namelijk, om precies te zijn op 30 juni 1846, vindt de deling van het huis plaats. Van de negen kinderen van Hubert en Maria Cornelia Schrijnemaekers-Jacquet wonen er in 1846 nog drie in het ouderlijk huis: Hubert, de keizer, en zijn zusters Maria Louisa en Christina. Zij komen overeen het pand te verdelen, waarbij Maria Louisa en Christina in het rechtergedeelte gaan wonen (thans woning familie Karel Jaspars) en Hubert het linkergedeelte krijgt. In de notariële akte van 30 juni 1846 wordt geregeld dat de beide gezusters verplicht zijn tot "het dichtmaken van deuropeningen en het onderhoud en daarstellen van de muren en afscheidingen". Voor de verdere geschiedschrijving van het pand na de deling in 1846, volgen we nu eerst het rechtergedeelte. Christina overlijdt 1852. Haar zuster Maria Louisa sterft in 1888. Op 18 juli van dat jaar wordt de woning namens de erfgenamen van Christina en Maria Louisa Schrijnemaekers openbaar verkocht. Koper is de, tot dat moment in Cadier en Keer woonachtige, Hubert Spronck, hoefsmid, en getrouwd met Hubertina Goessen. Hubert Spronck begint naast het huis een smidse. Het huis is gedurende kortere tijd café. Na het overlijden van Hubert Spronck in 1915 blijft Hubertina er tot haar dood in 1917 wonen. Haar zoon Pie Spronck koopt vervolgens het huis, dat in de akte (van 1 maart 1917) wordt aangeduid als "huis met opvaartpoort, bakoven, stallen, tuin en smederij in de Dorpstraat". Pie ruimt de smidse op en verkoopt na verloop van tijd de grond, waarop de smidse stond, aan Johannes Schrijnemaekers, die er het huis van de familie Goessens-Schrijnemaekers op zou bouwen (±1926). Het rechterdeel van het pand blijft tot 1970 in bezit van de familie Spronck. Op 4 december van dat jaar koopt Karel Jaspars het huis van Jean Spronck (Jean van Pieke). De woning wordt in die jaren grondig gerestaureerd. Tot zover het rechtergedeelte van het pand. In het linkergedeelte blijft, na de deling in 1846, zoals gezegd, Hubert wonen. Hij heeft na de dood van zijn vader in 1837 de herberg overgenomen. Deze zet hij vanaf 1846

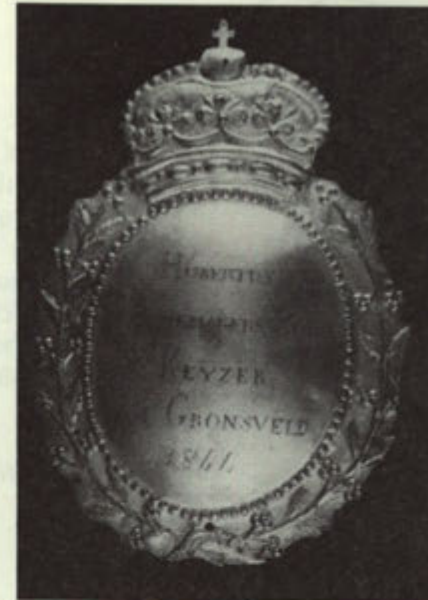
in het linkergedeelte voort. De naam van het pand, De Keizer, gaat dan hierop over. Hubert is in het dagelijks leven bovendien landbouwer en gemeentesecretaris. In 1855 trouwt hij met Maria Barbara Abelis uit Rijckholt. Het paar gaat in het huis De Keizer wonen. Uit het huwelijk worden zeven kinderen geboren. In april 1871 sterft de keizer. In de volksmond blijft hij echter voortleven: tot op de dag van vandaag worden zijn kinderen en kleinderen aangeduid als zijnde "van de kyzer".

Na verloop van tijd wordt de op een na oudste zoon Johannes Hubertus ("Zjang") herbergier in De Keizer. Behalve een café exploiteert hij er dan een boerderij en een steenkolenhandel. In 1908 is De Keizer de bakermat van wat later zou uitgroeien tot de Gronsveldse fruitveiling. In Grueles, jaargang 5 (1985) nr.3 blz.108 heeft u daar alles over kunnen lezen.

Na Zjang neemt zoon Zjêf (van de kyzer) het café over. Zjang overlijdt in 1948. In 1954 komt Jean Houten in het café, in 1964 opgevolgd door Haj van Loo. In de jaren zeventig is in het pand een restaurant annex café gevestigd, geëxploiteerd door Jan Engelbertink. De laatste jaren (tot februari 1988) was Bèr Waber caféhouder in De Keizer.

Zoals uit het voorgaande blijkt, is De Keizer ook na 1900 zijn aloude functie van dorpscafé blijven vervullen, zoals het in 1759 begon. Alleen de naam veranderde, van "Deumenshof" in "De Keizer", daarbij herinnerend aan het feit dat in dit huis twee keizers hebben gewoond. De nauwe verbondenheid van het pand en zijn vroegere bewoners met de historie van de schutterij leeft in deze naam voort.

Piet Daemen

De keizersplaat van Hubert Schrijnemaekers (zoon) uit 1844.

Bronnen:

- Rijksarchief Limburg: Schepenbank Gronsveld.
- Rijksarchief Limburg: Memories van Successie.
- Gilles Jaspars: Enige opmerkingen over het huis thans genaamd "De Keizer" te Gronsveld (in manuscript bij auteur).
- Gilles Jaspars: Stamboom van de familie Schrijnemaekers te Gronsveld.
- Schutterij-archieef.

Nömmer nuügenenviertig

Nömmer veerenviertig ês noé,
en ich heb fiéftig op m'nne naam.
Nog mer zês sjuüt
en ich been draon.

De kerkfer ês voül,
allemaol 'nne sityve nak.
'n Koëmende kuüningên
hêt nog gaw e blömke gepak.

Rak 'm 'nne good,
daan huurste: aoo!
Vêlt e sjtök of 'nne sjpleenter
daan ziên drek de keender dao.

Nömmer aachenviertig,
noé nog twie.
Nëve mich zêt èine:
"Zoe 'n kaans kry's te noets neet mie".

'nne Guele lek ich ién,
oe zal ich 'm rãoke?
De zenewe begênne zich sjtellekes
vaan mich mēister te mãoke.

Mis...nömmer nuügenenviertig,
hié nao been ich.
Ich hoëp mer
dat 'r 'm d'rnëve rich.

M'n liert huur ich klôtse
tot ién in'nne kop.
Daan 'nne sjuüt.....
ze luchten èine op.

De voëgel ês aof,
hër lik ién sjtökken op de grond.
Zju, èi nömmerke,
en ich leep mêt de pläote roond.

Frans van de Weerdt

M'nne jas

Dis wêk been ich 'm goën hoële,
m'nne blawwe sjöttersjas.
En noé hynk 'r op d'n henger,
te waachte ién de kas.

'r Es zoe zjoer es loed,
en 't sjtof ês vèuls te sjtiéf.
Toch huurs te mich noets klaoge,
al plak de voring aon me liéf.

Ich been gruutsj op m'nne jas,
'r zuút nog oët wie noúw.
En ich haaw mêt dértig graode hits,
't buúvenste knuepke toúw.

Frans van de Weerdt

De hop

Tijdens de viering van de "Groete Broonk" zal er weer menig glas bier gedronken worden. Zelfs de allerkleinsten mogen dit jaar uit de "sjöttebeker" drinken. Hop is een van de hoofdbestanddelen van bier. Het is een plant die van oudsher in onze streken voorkomt. Het is de langste kruidachtige slingerplant uit onze plantenwereld. In het voorjaar kronkelen de stengels zich om elkaar heen op hun weg naar boven. Vinden zij een geschikte steun, dan kunnen zij een lengte van tien meter bereiken. Wanneer de hop in de zomer het bladerdak heeft bereikt, strekt zij zich breder uit over struiken en lage bomen. In de winter sterven de lange stengels af. Hop bloeit in de zomer. De mannelijke bloemen dragen pluimen, de vrouwelijke katjes, die later hopbellen worden. De hopbellen worden gebruikt bij de bereiding van bier. In Gronsveld wordt hop aangetroffen in het Savelsbos, meestal langs de bosrand. De laatste struik aan de Savelsweg voor het bos, is een hopplant. Ook in het dorp zelf treffen we de hop aan, bijvoorbeeld langs de muur van de peuterspeelzaal. Als cultuurplant is de hop in Nederland minder bekend, in tegenstelling tot onze buurlanden, waar hop op vrij grote schaal geteeld wordt als grondstof voor bier. Toch heeft er rond 1780 in Gronsveld een hoptuin bestaan, en wel achter de woning van rentmeester Lebens, thans Rijksweg 91. In het archief te München bevindt zich een plattegrond van dit perceel. Hierop staat genoemde hoptuin aangegeven als "der Hopftgarten".

Hop en bier zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Toch was bier er veel eerder dan er hop verbouwd werd. Hop wordt en werd gebruikt om het bier smaak te geven en om de houdbaarheid te vergroten. Voordat men hiervoor hop gebruikte voegde men aan het bier allerlei andere (vaak goedkopere of minder schaarse) ingrediënten toe, zoals pek, ossegal, hardgekookte eieren, roest of krijt. In Duitsland werd dit verboden. Het tot vorig jaar van kracht zijnde, zogenaamde "Reinheitsgebot" verbood bierbrouwers andere ingrediënten toe te voegen aan het bier dan water, gist, gerst en hop. In België en Engeland, waar dit voorschrift niet gold, ontstonden rijke bierculturen. In België waar in de buurt van Poperinge grote hoptuinen zijn gelegen (hop wordt daar hommelm genoemd) is de teelt van mannelijke hoptuinen verboden om zaadvorming te voorkomen. Het zaad beïnvloedt de smaak van de hoptuinen ongunstig.

Hop met hoptuinen.

De bittere smaak (duidelijk te proeven in bier) uit de klieren van de hoptuinen is van ouds en ook nu nog een kalmerend en maagversterkend middel. De hop behoort tot de familie van de hennepachtigen. In de middeleeuwen werd ze gebruikt in allerlei gerechten om bederf tegen te gaan. De scheuten van de jonge plant (hopkesten) werden vroeger als groente gegeten. Hop werd vroeger vaak in verband gebracht met de duivel. De volgende overlevering getuigt hiervan. Toen God de wereld schiep, vroeg hij de duivel om aarde te halen. De duivel bracht God de aarde, maar bewaarde uit nieuwsgierigheid een beetje ervan in zijn mond. God sprak: "Aarde, verspreid u over de werldebol." De aarde begon te groeien, ook in de mond van de duivel. De duivel spuwde daarom de aarde uit. Op de plaats waar deze aarde terecht kwam, groeide terstond de tabaksplant en de hop. Ten slotte nog dit: de uitdrukking "Dè sjteenk wie 'n hōp", heeft niet betrekking op de plant maar op de vogel hop. Deze verwijdt namelijk niet de uitwerpselen van de jongen uit zijn nest.

Sectie natuur

Opschoonactie

Op zaterdag 16 april jongstleden was het weer zo ver: de sectie natuur organiseerde de jaarlijkse opschoonactie. Ruim twintig kinderen van Scouting en de Basisschool waren present en ook een tiental leden van Grueles en enkele anderen om het karwei te klaren. Zeker met de "Groete Broonk" voor de deur was het geen overbodige luxe om de rommel op en naast veldwegen op te ruimen. Zelfs "De Limburger" was present. Niet alleen wij zijn gebaat bij schone veldwegen. Ook de vogels, zoogdieren en amfibieën zijn blij wanneer hun leefmilieu een beetje leefbaar blijft. Voor de jeugd is zo'n middag van onschatbare waarde. Je leert ze immers al op jonge leeftijd hoe je dicht bij huis de milieuverontreiniging kunt bestrijden.

Rond half vier waren de vijf aanhangwagens gevuld met rommel. Die werd gedeponerd in de door de gemeente ter beschikking gestelde container.

In de toptien van gevonden troep staat leeg blik nog altijd ruim bovenaan. Plastic zakken en snoepgoedpapier scoren eveneens hoog. In de container werd overigens ook een levendbarende hagedis aangetroffen, die we uiteraard weer in de natuur hebben teruggezet. De kinderen werden getraakteerd op limonade en chips. En waar werden de lege blikken en lege zakjes gegooid? In de container, want zo hoort het.

Ofschoon onze veldwegen steeds schoner worden, houdt de sectie natuur pas op met de actie, als we met een lege kar terugkomen. Wie weet het volgend jaar wel.

Sectie natuur

Achterste rij v.l.n.r. Gerard Segers, Huub Reumers, Jo Reintjens, Biëna van de Weerd, Cor Segers, Jan Segers, Marion van de Weerd, Walter Plönis, Marion Houben, Claudia Jansen, Ina van de Weerd, Toon van de Weerd. Voorste rij v.l.n.r. Dennis Heulingen, Don Wolfs, Bart Knipscheer, Michael Wolfs, Hugo Segers, Orio Bisscheroux, Robert Knipscheer, Fons van de Weerd.

Archeologie

Een Romeinse (?) vingerhoed

Enige tijd geleden vond ik op een perceel ten zuiden van Rijckholt een bronzen vingerhoed. De vingerhoed is 20 mm hoog en heeft een doorsnede van 18 mm. Het voorwerp is gegoten in de zogenaamde "verloren wastechiek". De vingerhoed is fletsgroen gepatineerd (geoxideerd). Direct na het gieten heeft men met een klein stomp voorwerp putjes aangebracht in vrijwel het gehele oppervlak. De grootte van de putjes is variabel zodat deze mogelijk met verschillende voorwerpen zijn aangebracht. Een klein stukje van de vingerhoed is volkomen glad. Het is niet duidelijk of dit gladde vlak ontstaan is door slijtage of doordat er geen putjes in zijn aangebracht. Op het perceel waar ik de vingerhoed gevonden heb zou een Romeinse villa gelegen hebben. Omdat de Romeinen veel (huishoudelijke) voorwerpen van brons maakten is het verleidelijk om de vingerhoed in de Romeinse tijd te plaatsen. Later, bijvoorbeeld in de middeleeuwen, werden vingerhoeden van koper gemaakt. Zolang we deze vingerhoed echter niet met zekerheid kunnen dateren, moeten we bij "Romeinse" een vraagteken plaatsen.

Th. Baas

Van aal en nog get

Sjöttebeer

Bier neemt een belangrijke plaats in in de Bronkfeesten. Dit is niets van de laatste tijd; bier wordt al genoemd in de oprichtingsstatuten van de Broederschap Sint-Sebastianus. De koning wordt verplicht een vat bier ter beschikking te stellen, de schutterij trakteert de "sjötte" op Bronkmaandag na de "sjöttemês" op een vat "sjöttebeer", en bovendien moet iemand om "sjöt" te worden van bier uit de "sjöttebeker" hebben gedronken.

In deze streken is bier de volksdrank. Vaak heeft het bier de naam gekregen van het evenement waar het bij gebruikt werd. In de 17e eeuw bestond het gebruik om na de geboorte of doop van een kind de buurt uit te nodigen op kinderbier, later ook wel geboortebier genoemd. Bij het in ondertrouw gaan van een bruidspaar werd in Noord-Nederland het zogenaamde kwanselbier geschonken (kwanselen is praten, drinken en vrolijk zijn van jongeren onder elkaar). Een vrijgezel neemt op zijn laatste vrijgezellenavond zijn vrienden mee uit en trakteert op huilbier als afscheid van zijn vrijgezellenbestaan (niet te verwarren met het in onze streken bekende "hûile", waarbij een weduwnaar of weduwe bij een tweede huwelijk op bier dient te trakteren, nadat de jonkheid met ketelmuziek de geesten van de overleden echtgenoot heeft verdreven). In het Overijsselse Markelo kent men het boksebier, dat werd geschonken bij een huwelijk om de boze geesten te verdrijven. Het woord bokse staat hetzij voor buks hetzij voor broek (het kledingstuk dat de man inlevert bij zijn echtgenote bij het huwelijk).

Als "de mèij" op een huis geplaatst wordt, trakteert de eigenaar op "mèijbeer" (op andere plaatsen in Nederland

ook wel pannebier genoemd). Na begrafenissen wordt er in vele plaatsen door de nabestaanden doodsbeer gedronken (in Vlaanderen mollebeer genoemd).

Bier wordt eveneens geschonken bij periodiek terugkerende gebeurtenissen zoals kermissen. De Duitsers kennen Kirchweih-, Kärwa- en Oktoberfestbier.

Voor de feestdagen van de schuttersgilden werd in Vlaanderen gildebier op de markt gebracht. Geschoten werd er ook; dan was er schootbier, schietbier of zoals in Gronsveld en Rijckholt "sjöttebeer".

Beschouwen we de vier (hoofd-)ingrediënten waaruit bier bestaat (gerstemout, water, hop en gist) nader, dan blijkt dat met name de hardheid van water bepaalde, welk biertype gebrouwen kon worden. Pilsener bier en Münchener Hell worden gemaakt van zacht tot zeer zacht water. Hard water is geschikt voor bruine bieren. Het zal dan ook geen verbazing wekken dat in het kalkrijke Zuid-Limburg voornamelijk bruin bier werd gebrouwen, met "Mestreechs aajd" als absolute specialiteit.

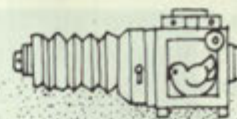
Bronk 1960. V.l.n.r. Zjille Spronck, Robert Spronck, ?, Albert Hayen, Jean van Aldenhoven, Cor Segers.

Valt er een gemeenschapsfeest te vieren, dan loont het vaak wel de moeite een speciaal bier te brouwen. Het gaat dan meestal om zwaardere, alcoholrijkere bieren. Favoriet in Duitsland is het koperkleurig Märzenbier, dat veel lijkt op het Brand Imperator of Super Leeuw. Het gildebier uit Diest in België bestaat nog steeds. Tegenwoordig is het niet de hardheid van het water die bepaalt welk bier we kunnen brouwen. Water kan in de moderne brouwerij geschikt worden gemaakt voor elk type bier. Onze smaak bepaalt nu wat er gebrouwen wordt. Het "sjöttebeer" is daarom al lang niet meer bruin. Het bier in de "sjöttebeker" is echter nog altijd bruin. Gezondheid!

Peter Kuppens (een bierkenner uit Heer)

Foto

Kèn d'r hön nog

Zjir van Graatsje

Gerardus Hubertus Doyen werd op 19 augustus 1893 geboren als zoon van Gerardus (Graatsje) Doyen en Elisabeth (Liébeke) Wolfs. Het gezin van Graatsje Doyen woonde aan de Rijksweg (nu Rijksweg 88) en telde dertien kinderen, waarvan er vier op jonge leeftijd gestorven zijn. Van de negen anderen waren er zes jongens (Zjang, Frêns, Zjaak, Yngel, Zjir, Bèr) en drie meisjes (Nelke, Lies, Marie).

Over de vroegste jeugd van Zjir is weinig bekend. Hij heeft als vele anderen uit Gronsveld in Luik gewerkt, waar hij vermoedelijk ook het vak van meubelmaker heeft geleerd. Hij speelde in de voorhoede van het roemruchte G.S.V.

Zjir heeft de twee wereldoorlogen meegemaakt. Gedurende de eerste was hij als "loteling" in militaire dienst in Etten-Leur. In de tweede was hij "klusjesman" bij de Barones. Daar ging hij in de oorlog ook iedere nacht

slapen, want beide dames, de Barones en Maria, vonden het veiliger een man in huis te hebben. Hij was toen blokhoofd van de luchtbescherming.

Zjir was meubelmaker. Samen met Haj Goessens (van Eudem) richtte hij in 1917 een meubelmakerij op. Hun werkplaats hadden ze bij "d'n Dikke op de zaol" (nu café Robert Spronck). Zowel Haj als Zjir zijn later een eigen zaak begonnen. Zjir had zijn werkplaats naast het ouderlijk huis. Hij was de eerste van de Gronsveldse meubelmakers die elektrische houtbewerkingsmachines gebruikte (lintzaag, vandiktebank). Daar liet hij ook anderen gebruik van maken. Bèr Peeters, Nèles Doumen, Zjeng Willigers, Haj Goessens, Zjeng Damzo kwamen allen bij Zjir "mesjiene". Zijn werkplaats was voortdurend door anderen bezet. Er moesten zelfs afspraken gemaakt worden. Zjir besloot rond 1942 voor zichzelf dan maar een nieuwe werkplaats erbij te bouwen, in de "moostem" van het

1916. Achter v.l.n.r. Lies Doyen (Lemlyn), Marie Doyen (Wolfs), Nelke Doyen, Zjir. Voor v.l.n.r. Frèns Doyen. Marieke (dochter Frèns), Lièbeke Wolfs (Doyen, moeder), Bèr Doyen.

De loteling Zjir tijdens de mobilisatie.

ouderlijk huis. Op het einde van de oorlog werd deze werkplaats door de Amerikanen gebruikt als keuken en mess (eetgelegenheid) voor de soldaten. De officieren aten overigens in de keuken van huize Doyen.

Zjir was een vriendelijk en behulpzaam man. In de oorlog maakte hij met Sinterklaas speelgoed voor nichtjes en neefjes. Die mochten ook altijd met vriendjes en vriendinnetjes in zijn werkplaats spelen en timmeren, tot er te veel waren, of het hem te lawaaiig werd. "En noé droét!", klonk het dan. Behalve meubelmaker was Zjir ook beeldhouwer evenals zijn broer Bèr. Wanneer Bèr teveel werk had, kwam Zjir altijd te hulp. Dat deed hij ook voor Bèr en Pie Mingels. Hij hielp ook Wackers toen die keizer van de schutterij moest worden. Hij zette het geweer van Wackers in zijn werkplaats in een bankschroef en testte het op afwijkingen. Daartoe schoot hij op een plank die hij had bevestigd tegen de muur van het huis van Pieke Mingels (nu kapsalon Meertens; de huizen van Gilles Jaspars en Zjeraar Wolfs stonden er toen nog niet).

In "magere" jaren vond Zjir altijd wel een oplossing om aan het werk te blijven. Uit oude balken maakte hij nieuwe kasten, en ook zijn beitels maakte hij zelf uit het staal van "resaorebek" (met stalen frame). Om te controleren of de beitels scherp waren, schoor hij altijd wat haren van zijn arm.

Zjir in zijn werkplaats.

Zjir genoot van een vrij bestaan. Hij liet zich door niets en door niemand binden. Hij had zeer flexibele werktijden: niet te vroeg beginnen en niet te laat ophouden. Als hij ging biljarten in café Spoorzicht in Maastricht nam hij daar een middag "vrij" voor. 's Zondags naar de mis in Rijckholt en dan terug via de

cafés van Lies Wassenaar, Kips en "Kallebérg". Die terugweg duurde beduidend langer dan de mis. In het laatste café woonde Marie van Caldenborgh. Wanneer hij precies verkering kreeg is niet bekend, maar het moet voor 1926 geweest zijn. In die tijd stond Marie van Graatsje (de zus van Zjir) op trouwen. Marie van Caldenborgh zei tegen haar: "Es d'r waach tot septemberkermes daan trouwe Zjir en ich saome mêt uch." Marie van Caldenborgh heeft echter nog 21 jaar moeten wachten eer ze Zjir zover had.

Zjir en Marie trouwden 15 oktober 1947. Ze woonden, samen met Tineke, zus van Marie, in het café Van Caldenborgh (nu Rijksweg 136). Die lange vrijage was ook buiten het dorp bekend. Een onbekende vroeg eens naar "Meneer Doyen". "Er wonen veel Doyens in Gronsveld", kreeg hij ten antwoord. "Ik weet alleen dat hij héél lang gevrijd heeft." Dat was voldoende om hem naar Zjir te sturen.

15 oktober 1947. Eindelijk was het zover. Het bruidspaar en Tineke van Caldenborgh.

Tineke, Zjir, Marie. Links op de achtergrond café Broers (van de Sjef).

Marie en Zjir.

V.l.n.r. De "köster" (Zjóf Theelen), Zjir, Tineke van Caldenborgh, Marie van Caldenborgh.

De Koninklijke Harmonie van Gronsveld. V.l.n.r. Ernest Jennissen, Pieke Waber, burgemeester Smeets, Bèr Martin, Zjir. Achter het bestuur zijn Zjeng Mans en Frans Lemmens herkenbaar.

Kinderen plagen was een hobby van hem. Zijn neefje Zjearaar (Wolfs) liet hij met de tuinslang recht omhoog spuiten voor de deur van de woonkamer "voor de koelte". Kletsnat moest Zjearaar dan naar huis, waar hij natuurlijk "sjmagke" kreeg. Zijn neefje Huub (van zijn broer Bèr) woonde tegenover Zjir en Marie. Vóór Huub uit school kwam, zette Zjir een "roei sjrôpdoes" achter het raam. Dat betekende: frieten! Als Huub thuis gezegd had dat hij bij "Noonk Zjir" frieten ging eten en dan de straat over rende, bleek "tant Merie" nergens van te weten. Huub moest voor "Noonk Zjir" ook altijd zingen. Hij moest op een stoel gaan staan, want dan kon hij hoger zingen, volgens Zjir. Zonder dat Huub het merkte gooide Zjir steevast een half glaasje bier of water op de zitting. Als Huub was uitgezongen, riep Zjir dan: "Loor, 'r hèt ién z'n brook gepis!" Huub moest het altijd ontgelden. Hij kwam "tant Merie" zijn nieuwe voetbalschoenen laten zien. "Tant Merie ês neet hié, gëf de does mer aon mich." Toen Huub later weer met de doos naar huis ging en ze thuis open maakte, bleken er een paar oude damesschoenen in te zitten.

V.l.n.r. Zjir, Zjo Wiche, Jeanette Roosen, Wis Lebens (met hoed), Miet Spronck, Tefiel Goessens (met hoed), Frans van de Weerd.

Zjir gaf niets om geld. Hij maakte meubels, repareerde of restaureerde vaak gratis. Als het werk klaar was, was voor hem de kous af. Marie moest altijd achteraf zorgen dat na grotere werken de rekeningen geïnd werden. Toen hij 65 was, vertikte hij het om "van Drees te trekken": "Ich heb van gèine get nudig." Marie moest ervoor zorgen dat hij na jaren alsnog zijn AOW kreeg. In cafés was Zjir een gulle gast. "Es Zjir dao waar, sjteet zich ederèin ién. "Zelf sjpyden'r neet drién." Toen Zjir met een Grote Bronk eens te veel aan Bacchus had geofferd en hij in café "Kallebérg" bezoek kreeg van de toenmalige minister Gelissen, vond Marie het raadzaam hem maar niet voor te stellen. "Meneer Doyen is er niet." "Wát, meneer Doyen is er niet: hié zit Wòm de Pòm!"

Bronk 1953. Biëlmaander en kwartiermeester. V.l.n.r. Noël Hayen, Zjo Wiche, Frans van de Weerd, Bèr Smets, Zjir.

Dressoir ontworpen, beeldhouwd en vervaardigd door Zjir.

Zjir was vanaf 1938 bestuurslid van de harmonie. Hij kocht in 1939 voor f 40,— een "biélmaanplaots" in café "De Kyzer", samen met Zjeng Jacobs (van d'n Haos). Met de Grote Bronk liep hij niet bij de harmonie maar bij de "Biélmaander".

In 1957 sloot Marie het café. Dat werd verbouwd tot eetzaal voor pensioengasten. Zjir heeft jaren aan de verbouwing van het interieur gewerkt. Hij maakte lambrizingen, beeldhouwde schouwen, kasten en een dressoir, kruisbeelden, Heilig Hart-beelden en grote beeldhouwde kroonluchters. Het is zijn "meesterstuk" geworden.

Zjir overleed in 1965. Hij werd begraven met schutterseer. De harmonie begeleidde hem naar zijn laatste rustplaats. Marie overleefde hem 10 jaar. Zij overleed 27 juni 1975.

Alice Jaspars
Piet van Caldenborgh

Bronk 1931. Zjèun Bouchoms (met steek), Bèrke van den Boorn (met bolhoed), Wackers (koning), Pie Mingels (met vaandel).

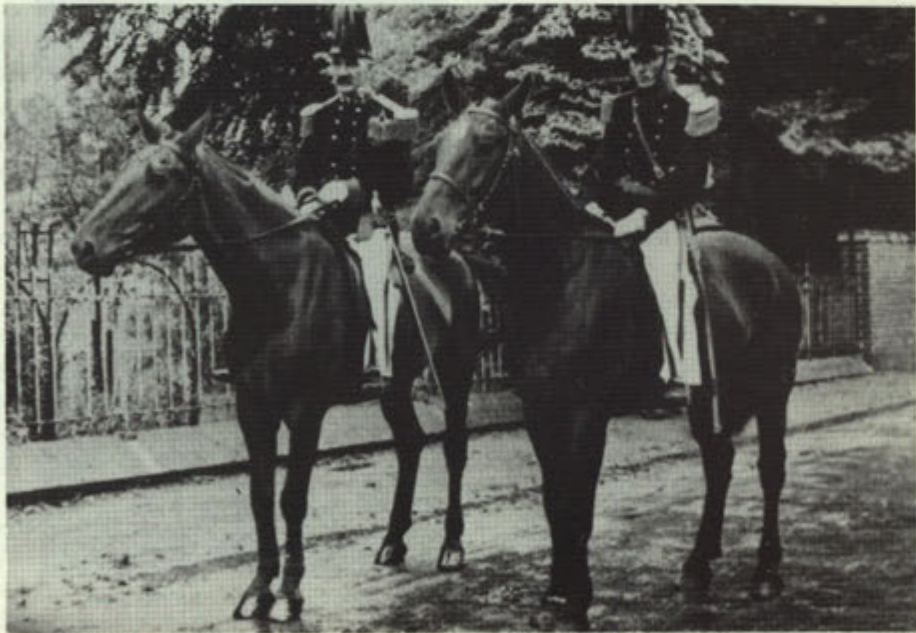

Bronk jaren '30. V.I.n.r. Mathieu van Caldenborgh, Fer van Caldenborgh, Zjang Doyen, voor café "Kallebérg".

1

2

90

3

1

Bronk 1939. Biëlmaander v.l.n.r. Frans van de Weerdt, Zjo Wiche, Zjir Doyen, Drik Bouchoms, jongen rechts Marcel Doyen.

2

Door van de Weerdt, Noël Hayen.

3

Bronk 1953. Voorste tafel v.l.n.r. Pieke Waber, Bèr Spronck, Bèr Martin, Ernest Jennissen, Zjir Doyen, Zjêf van Caldenborgh, burgemeester Smeets, ?, Duijsens. Achterste tafel v.l.n.r. Henri Schiepers, Zjêf Wolfs, Sjêl Heijnen, Zjaak Heijnen, Frans Lemmens, ?, Bèr Halders, Zjirke Doyen.

91

1

2

92

3

1

Bronk 1953. Voor het huis van Lebens. V.I.n.r. Sjarel Jaspars, Nikkela Goessen, Doorke Doyen.

2

Bronk 1953. Mèijsjtêke aon de koffietaofel. V.I.n.r. Corry van den Boorn, Door Schrijnemaekers, Lieske Doyen, Krit Houben, Bertha Peters (Waber), Bèr Reintjens, burgemeester Smeets, koningin Anna Kevers (Goessens).

3

Bronk 1980. "Achterwach" blauwe compagnie. V.I.n.r. Henri Goessens, Theo van Caldenborgh, Gilles Jaspars, It. Zjeng Goessens.

93

Bronk 1968. V.l.n.r. Bèr Houten, Deken Hoogers, Zjèun Bouchoms, pater Joskin.

Bronk 1976. De schutterij boven in het dorp, tijdens de processie.

Streekmuseum

Sjoen gelap

De grote oogstwagen is weer zo goed als nieuw. "Dat heb vuur 'm noé 'ns sjoen gelap." Het is echter niet gebruikelijk om jezelf een pluimpje te geven, maar nu heeft dat zijn reden. Ik wil wel even verduidelijken wie met "vuur" bedoeld worden:

- * De schutterij Sint-Sebastianus die de helft van de onkosten voor haar rekening nam.
- * Het gemeentebestuur dat door zijn steun het functioneren van onze stichting mede mogelijk maakt.
- * De vrijwilligers die hebben meegewerkt.
- * De stichting Grueles die verantwoordelijk was voor het project.

Desondanks moet de uitdrukking "Dat heb vuur 'm noé 'ns sjoen gelap" veranderd worden in: "Dat hèt hër 'm noé 'ns sjoen gelap." En "hër" is dan Frans Huits, want zonder onze medewerker Frans Huits hadden we de restauratie nooit voor elkaar gekregen.

Als met koningmeisteken de tot koninginnewagen omgetoverde oogstwagen door het dorp trekt, is de dorpsgemeenschap "gruutsj" op de koning, de koningin, de hofdames, de schutterij, de harmonie enz., maar de sectie streekmuseum is dan "gruutsj" op Frans.

John van de Weerdt

Rectificatie

Bij de voorpagina (p.2) moet zijn:
±1950. Rijksweg te Rijckholt ter hoogte van het
patersklooster.

Copyright Stichting Grueles.
Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsvelt. Tel. 04408-2880/1575.
Abonnementen-administratie: Rijksweg 86a. Tel. 04408-1662.
Abonnementsprijs f 17,50 per jaar, losse nummers f 5,00.
Rabobank Gronsvelt, rek. nr. 11 75 15 000 / Postgiro 25 35 375 t.n.v. Stichting Grueles.